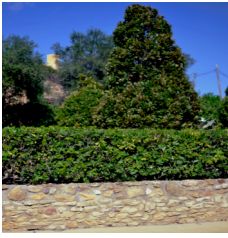

Pensasaidan istutus

Suurinta osaa pihosta rajaa ja ympäröi aita, useimmiten kasvilisusaita. Pensasaita on myös useimmiten ensimmäinen toive näkösuojaksi. Silloin se myös halutaan varsinkin uuteen pihaan istuttaa ensimmäisenä.

Kannattaa kuitenkin miettiä, onko pihassa tehty kaikki pohja- ja maanrakennustyöt? Jos piha on muuten viimeistelemättä ja mahdollisesti osittain rakentamattakin kannattaa huomioda aidan istutushommissa mahdolliset kulkuväylät pihaan myöhemmin.

Välillä näkee myös nopeasti perustettuja aitaistutuksia niin, että taimet on istutettu multakasaan, koska muu piha on vielä täyttämättä. Näin ei saada nopeasti tasaista aitaa, koska taimet saattavat kasvaa kasvualustasta riippuen eri nopeudella ja kasvualusta painuu sekä aitataimia voidaan joutua vaihtamaan, jolloin ne ovat eri kokoisia.

Kasvualustan on tärkeä olla tasalaatuinen kuten myös muut kasvuolosuhteet.

Usein käytetään koko aidan matkalla samaa kasvilajia, mutta jos kasvuolosuhteet aidan eri kohdissa vaihtelevat suuresti, kannattaa harkita monilajista aitaa. Pihan kuiviin ja varjoisiin kohtiin istutetaan eri kasvilajia kuin aurinkoisiin tai syvämultaiseen kohtaan.

Millainen pensasaidan kasvualustan tulee olla? Kuten muillakin kasveilla määräytyy kasvualustan syvyys ja koostumus pohjamaan kosteuden ja koostumuksen mukaan. Aina kannattaa tietysti pohjamaata parantaa mahdollisimman syvältä.

Kasvualustamultaa pitäisi olla vähintään 50 cm vahvuinen ja laajuinen kerros. Jos pohjamaa on kuivaa ja tiivistä tai jos alla on rakentamisen jäljiltä murskekerros, multakerroksen olisi hyvä olla vahvempi.

Joskus voidaan joutua salaojittamaan istutusoja, esimerkiksi hulevesipainanteen kohdalla.

Pääsääntöisesti yleisimmin käytetyt aitakasvit kestävät lyhtaikaisesti seisovaa vettä juurialueellaan (tuija huonosti).

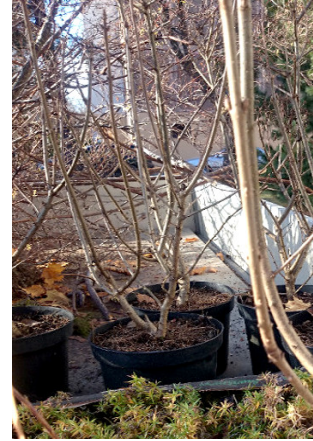
Savimaalla käytetään hiekkapitoista multaa, hiekkamailla lisätään kompostia kasvualustaan.

Kasvillisuusaidalle kaivetaan siis yhtenäinen istutusoja, joka täytetään uudella kasvualustamullalla, joissain tapauksissa voidaan käyttää pohjamaata joka muokataan ja johon sekoitetaan maanparannusainetta (esim. multaa, hiekkaa tai kompostia) tarpeen mukaan.

Kasvillisuusaita istutetaan useimmiten avojuurisilla, lepotilaisilla taimilla. Tämä tarkoittaa sitä että kasvin juuret ovat paljaina, eikä siis ruukussa, mullassa. Lepotilaiset kasvit ovat lehdettömiä, eli istutusajankohta on myöhään syksyllä lehtien pudottua tai aikaisin keväällä ennen lehtien puhkeamista. Avojuurisia aitataimia on saatavana yleisimmistä aitakasveista. Jos aitaan halutaan vaihtelevia lajeja tai istuttaa aita käytetään astiataimia. Tuijat ja kuusiaidan taimet ovat aina astia- tai paakkutaimia.

Aidan istutus tehdään linjalangan avulla. On hyvä olla myös mittatikku, jonka avulla saadaan tasaiset taimivälit. Avojuuriset aitataimet istutetaan 30-40 cm välein, astia taimet 50-60 cm välein. Vapaasti kasvavaan aidanteeseen istutetaan taimet kasviljista riippuen 60-80 cm välein ja yleensä käytetään astiataimia.

Avojuuriset taimet istutetaan tarpeeksi syvään, niin että haaroittumiskohta jää muutaman cm maan pinnan alle. avojuuritaimet ovat edullisempia kuin astiataimet, mutta astia- ja paakkutaimet ovat kasvusa jo pari vuotta edellä, haaroittuneita ja 50-70 cm korkeita.

Astiataimet kastellaan hyvin ennen istutusta ja istutetaan samaan syvyyteen kuin ne ovat kasvaneet astiassa. Jos astian tai paakun pinnalla on rikkakasveja ne puhdistetaan pois istutusvaiheessa. Sen lisäksi kun istutuksen jälkeen levitetään juurialueelle kuorikatetta, pysyy kasvualusta mahd. pitkään rikkaruohottomana. Pienten taimien kanssa kannattaa kiinnittää huomiota katekerroksen vahvuuteen...liian vahva kerros voi tukahduttaa ja haittaa pienten aitataimen kasvua.

Joskus kasvin juuret saattavat olla kiertyneet ruukun reunoille, tällaiset juuret avataan tai katkaistaan muutamista kohdista.

Avojuuriset taimet upotetaan kokonaan veteen 1-2 tunniksi ennen istutusta. Ne leikataan 15-20 cm korkeudelta tai 10 cm mahdollisesta viimeisestä haaroittumisohdasta. Astiataimien laadusta riippuen leikataan nekin 10 cm viim. oksanhaaran yläpuolelta.

Aidan istutusajankohtaan vaikuttaa siis käytettävä taimimateriaali, mutta keskikesää kannattaa kastelun takia välttää istutustöissä muutenkin, erityisesti aidan kastelu koko kesän ajan on melko työlästä.

Aita useimmiten on siis näkösuoja naapuriin, tielle jne. Mutta pensasaitaa voidaan käyttää pihassa myös erillisenä elementtinä estämään kulkua tai rajaamaan ja erottamaan eri toimintoja eli tilanjakajana. Eli käyttötarkoitus voi olla muukin kuin raja-aita, tämä otetaan huomioon myös aidan kasvilajia valittaessa.

Näkösuojaksi riittää hyvin 1,8 m korkea aita, jolloin se on vielä suhteellisen helppo leikatakin. Tilanjakaja voi olla metrin korkuinen pensaslaji, miksei vakka marjapensaita rajaamaan hyötykasvialue muusta pihasta. Suojaa samalla mahdollisesti palloilta ja muilta pelivälineiltä. Matalalla aidalla voidaan myös ohjata kulkua pihassa.

Yleisimmin käytetyt aitakasvit, hyvät ja huonot puolet.

Aronia, aronia-aita voidaan istuttaa marja- tai koristearonian taimilla. Molempia on hyvin saatavilla ja molempien marjat ovat syötäviä, mutta erityisesti marja-aronian marjat on mehukasta C-vitamiinipitoista syötävää.

Aroniassa on kaikin puolin loistava, kaunis kiiltävä lehdistö, kukintakin nätti vaikka ei muotoon leikatussa pensaassa juuri kukkia ole. Syysväri on todella hieno, erityisesti aurinkoisella paikalla. Nopeakasvuinen, kestävä ja melko vaatimaton kasvi, kestää hyvin leikkaamista.

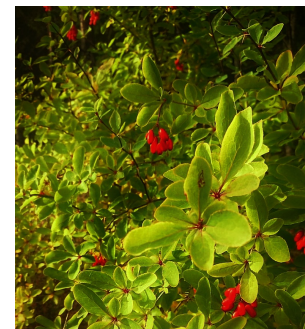

Vähintään yhtä suosittu aitakasvi kuin aronia, on isotuomipihlaja. Se on nopea- ja pystykasvuinen, vaatimaton kasvupaikan suhteen ja terve kasvi. **Mutta...** isotuomipihlaja leviää hyvin tehokkaasti juuriversoilla ja siemenistä, jonka takia se onkin haitallisten, tarkkailtavien vieraslajien listalla. Käyttöä tulisi siis vähentää, ettei isotuomipihlaja pääse leviämään luonnontilaisille alueille. Marjatuomipihlaja eli saskatoon ei kasvata niin paljon juuriversoja kuin isotuomipihlaja ja jos sen marjat kerätään hyötykäyttöön vähentää se kasvin leviämistä. Isotuomipihlajan tavoin marjatuomipihlaja on suhteellisen nopea- ja tiheäkasvuinen ja kestävä. Marjatuomipihlajan taimia saattaa olla vaikeampi saada kuin isotuomipihlajan.

Myös paljon aitakasvina käytetty kiiltotuhkapensas on vieraslajilistalla. **Tuhkapensaat** sitovat tehokkaasti maata juurillaan, joten sen voi istuttaa jyrkkäänkin luiskaan. Marjat ovat lievästi myrkyllisiä.

Kalliotuhkapensas ei kasva kovin korkeaksi eikä lehdistö ole kovin näyttävän värinen. Kestää kuivaa kasvualustaa, varjoa ja tuulta, mutta ei lumenpanoa tai talvimärkää kasvualustaa.

Leikataan kesäkuussa kukinnan jälkeen. Syysväri vaihtelee keltaisen ja punaisen välillä.

Siperianhernepensas on raikkaan vihreä, kuivuutta, tuulta ja paahdetta kestävä aitakasvi. Menestyy hiekkaisessakin maassa.

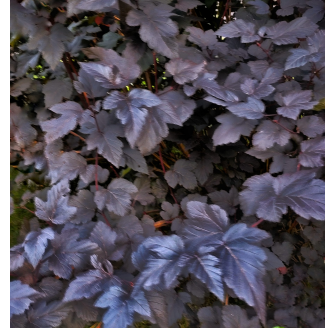
Kestää hyvin leikkaamista, mutta erityisesti hernepensaan nuoret versot ovat alttiita härmälle. Versot ovat piikikkäät ja siemenet "herneenpaloissa" ovat lievästi myrkyllisiä.

Kaunis ja pitkäikäinen aita, monilta vanhoilta tonteilta on saatu kymmeniä vuosia vanha hernepensasaita elvytettyä hoitoleikkauksella ja kasvualustan parantamisella.

Yksi parhaista aitakasveista on nopeakasvuinen ja kasvupaikan suhteen vaatimattomana lännenheisiangervo. Heisiangervo on vähemmän käytetty aitana, koska se on melko vaatimattoman näköinen. Vaalenvihreään lehdistöön ei juurikaan tule syysväriä eikä kukintaa lehtien seasta huomaa.

Heisiangervon näyttävämpi versio purppuraheisiangervo on sitten taas aitana näyttävä ja dramaattinen. Mielestäni sopiva moderniin ympäristöön.

Heisiangervot kasvavat auringossa ja varjossa, kuivassa tai tuoreessa kasvualustassa.

Kultaherukan käyttöä rajoittaa se, ettei siitä yleensä ole aitataimia saatavilla avojuurisena. Muuten kultaherukka on oikein hyvä aitakasvi, kestää hyvin leikkausta ja kasvaa melko nopeasti. Lehdet myös puhkeavat aikaisin keväällä. Kukinta on melko vaatimaton, mutta tuoksuva, houkutteleeperhosia. Marjat syömäkelpoiset, ei mitenkään herkullisia kuitenkaan. Menestyy parhaiten tavallisessa kalkitusmaassa, auringossa ja puolivarjossa.

Taikinamarja muistuttaa kultaherukkaa, molemmat ovat sukua viljeltäville herukoille. Taikinamarjan lehdet ovat hiukan tummemman vihreät. Se kasvaa hitaasti kuivassa, esim. puun juurialueella, joten se kannattaa siis istuttaa tuoreeseen kalkittuun kasvualustaan. Kovin korkeaa aita siitä ei saa kasvatettua, taikinamarjan kasvukorkeus on alle 1,5 m. Se sopiikin hyvin mataliin muotoon leikattaviin aitoihin. Ilman vuosittaista leikkausta taikinamarja on risuinen ja rehottava pikku pensas. Taikinamarja ja kultaherukka kestävät myös lumen painoa, tuulta ja tiesuolaa.

Syreenit ovat voimakaskasvuisia, niille kannattaa perustaa aiempaa mainittua selvästi syvämpi ja laajempi kasvualusta. Syreenit kestävät leikkausta, joten niistä voidaan kasvattaa muotoon leikattava aita, mutta silloin syreeni ei juurikaan kuki. Kukinta on kuitenkin se minkä takia syreeniä yleensä pihaan halutaan, joten syreenistä kannattaa kasvattaa vapaasti kasvava aita. Silloin taimet istutetaan 80 cm välein ja leikataan istutusleikkausta lukuunottamatta vasta muutaman vuoden kuluttua harventaen.

Syreeniaidanne vaatii paljon tilaa, muuten se on helppohoitoinen. Näyttävän kukinnan takaa vuosittainen lannoitus.

Parhaiten aitaan soveltuu violetin pihasyreenin lisäksi, puisto- ja unkarinsyreeni. Valkoinen pihasyreeni on hillittykasvuisempi ja se on parhaimmillaan yksittäisenä vapaastikavavana yksilönä puutarhassa.

Orapihlajaa ei nykyisin juurikaan istuteta, lähinnä paikataan vanhoja olemassa olevia aitoja.

Orapihlaja on kuitenkin piikkiensä ansiosta aitakasveista ainoa, joka todella estää läpikulun. Siitä saa kasvatettua myös mielestäni kaikkein tasaisimman ja kauneimman muotoon leikattavan aidan.

Esimerkiksi vanhan puutalon perinteisen puutarhan ympärille parhaiten sopii hyvin hoidettu orapihlaja-aita.

Orapihlaja kestää erittäin hyvin leikkuun ja kun se leikataan parikertaa vuodessa ei homma ole piikkien takia niin tuskallinen, koska piikkejä ei nuorimmissa versoissa vielä ole.

Tuija-aita istutetaan kartiotuijan 'Brabant' lajikkeella. Muutkin lajit kasvavat itana, mutta niiden koristeellisempi muoto menee hukkaan aidaksi leikattuna. Brabant on myös nopeakasvuinen ja kestää leikkaamista. Tuija-aidan istutusväli on 50 cm ja aitaan käytetään yleisimmin n. 100 cm kokoisia paakutaimia.

Kuusiaidan istutus poikkeaa jonkin verran lehtipensasaidan perustamisesta. **Kuusi** menestyy parhaiten happamassa kasvualustassa, joten multa on hyvä sekoittaa hiekkaa ja turvetta.

Paras tulos saadaan istuttamalla 25 cm:n välein pieniä kuusiaidan taimia. Taimia on tärkeä leikata vuosittain istutuksesta lähtien. Pienet taimet eivät pysty kilpailemaan rikkakasvien kanssa, joten on tärkeää myös pitää kasvualusta puhtaana.

Aita voidaan istuttaa myös n. metrin korkuisilla taimilla, jotka istutetaan 50-60 cm:n välein. Suuria astiataimia käytettäessä juurtumisen ja kasvuunlähden ajan on kasvuolosuhteiden tarkkailu (kastelu, varjostus, kasvitaudit) erittäin tärkeää.

Myös suurempien taimien leikkaus aloitetaan istutuksesta ja jatketaan vuosittain. Investointina metrin korkuisen aidan istutus on huomattavasti kalliimpi kuin aitataimilla istutus.

Olen nähnyt aidan istutettuna lehtikuusesta, joka on hienon vaalean vihreä ja näyttävä aita, mutta talvella todella synkkä, kun neulaset putoavat.

Matalana aidanteena ja tilanjakajana voidaan käyttää myös pensasangervoja, pensasruusuja ja hanhikkeja.

Silloin nämä luontaisesti pyöreinä pensaina kasvavat kasvit istutetaan n. 60 cm välein ja annetaan kasvaa luontaisessa muodossaan. Eli nämä eivät näytä hyvältä muotoon leikattavaan aitaan, vaikka hyvin leikkuuta kestävätkin.

Hoitoleikkauksena riittää alasleikkaus muutaman vuoden välein, kun kukinta heikkenee tai pensaan muoto harvenee.

Samalla tavoin voidaan käyttää myös (kääpiö)vuorimäntyä, joka ty pistetään vuosittain.

Mäntyaita on kyllä melko hidaskasvuinen.

Kasvillisuusaitaa leikataan vuosittain 1-2 kertaa niin, että uutta kasvua jätetään muutama cm. Tasoitetaan siis aidan sivuja ja päältä. Vaikka tuntuu, ettei haluaisi pieniä aitataimia leikata vaan kasvattaa mahd. nopeasti näkösuojan, on aita tulevaisuudessa tiheämpi ja parempi suoja jos se on alusta asti leikattu vuosittain.

Aidan vanhetessa ja mahdollisesti harventuessa voidaan (hyväkuntonen) aita alasleikata, jolloin koko aita leikataan mahdollisimman alhaalta. Ei jätetä lahoamaan "tappeja" eli versot katkaistaan mahdollisimman läheltä maanpintaa. Jos aita ei ole kauttaaltaan hyvässä kasvussa tai jo todella ränsistynyt, jätetään alasleikkuun yhteydessä muutamia lehtiä kasvattavia oksia leikkaamatta, keräämään voimaa uudelle kasvulle. Ne katkaistaan sitten kun aita lähtee muualta uuteen kasvuun.

Vuosittainen leikkaus pitää aidan tiheänä ja aita kasvit saavat valoa, jolloin alasleikkuun tarve vähenee ja aita voidaan pitää pidempään näkösuojana.

Kasvillisuusaita leikataan pyramidimaisesti, niin että se kapenee ylöspäin, jolloin alimmatkin oksat saavat valoa eikä aita harvene/kuivu alaosastaan.

Aidanteina kasvatettavia pensaita leikataan harventamalla vuosittain samalla tavoin mahdollisimman alhaalta, muutamia vanhimpia versoja. Harvennusleikkaus aloitetaan noin 5 vuoden kuluttua istutuksesta.

Tuija-aitaa ja kuusiaitaa leikataan heti istutuksesta lähtien vuosittain tasoittamalla sivuja, eli jätetään pari cm uutta kasvua. Latvat tasoitetaan siinä vaiheessa, kun aita on halutun korkuinen. Havukasvit leikataan voimakkaasti ylöspäin kapenevaksi. Havukasvien leikkaus ajankohta on lokakuusta maaliskuun loppuun. Havukasviaitaa ei voi alasleikata.